

Orjinal Makale

Sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler

✉ Nurgül Özdemir,¹ ✉ Vesile Adıgüzel²

¹Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Gaziantep

²İstanbul Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul

Özet

Amaç: Bu çalışma, sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma 03 Haziran–15 Eylül 2017 tarihleri arasında kesitsel ve tanımlayıcı olarak Siirt Devlet Hastanesinde araştırmaya katılmayı kabul eden 241 sağlık çalışanı ile yapıldı. Araştırma verileri; Bireysel Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) kullanılarak toplandı. Veriler SPSS Windows 22.0 versiyonu kullanılarak analiz edildi.

Bulgular: Sağlık çalışanlarının ölçeklerden aldıkları toplam puan ortalamaları; TSZÖ, 74.2±11.4, RBSÖ, 21.2±4.18, KPSÖ, 19.5±5.0 olduğu saptandı. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ve sosyal zekâ alt ölçekleri arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve sosyal zekânın, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlığı yordayan bir faktör olduğu belirlendi ($p<0.001$). Kendini ifade etme yeteneği iyi olan sağlık çalışanların benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlıklarının istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek olduğu saptandı ($p<0.05$).

Sonuç: Sağlık çalışanlarının, benlik saygılarının yeterli, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlıklarının iyi düzeyde olduğu ve benlik saygısı, psikolojik sağlamlık ve sosyal zekânın birbiri ile ilişkili olduğu belirlendi. Sağlık çalışanlarının, benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin artması ile stres ve tükenmişlikle baş etmelerinin kolaylaşacağı ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Benlik saygısı; psikiyatri hemşireliği; psikolojik sağlamlık; sağlık çalışanları; sosyal zekâ.

Kişinin meslek seçiminde, kişilik özellikleri, yetenekleri, toplumda mesleğin saygınlığı, iş ve yaşamdan beklentileri etkili olmaktadır. Mesleği isteyerek seçme, mesleğe ruhsal ve zihinsel olarak hazır olma kişinin mesleğinde başarılı olmasını sağlamaktadır.^[1–4] Benlik yapısına uygun meslek seçimi, bireyin benliğini güçlendirirken, uyumsuz olan bir meslek seçimi ise hem birey için hem de işyeri için sıkıntılar yaratabilmektedir.^[1–3] Benlik kavramı, bireyin sahip olduğu özellikleri (bedensel özellikler, zekâ, yetenek ve kabiliyetler vb.) hakkında bir farkındalığı içerirken; benlik saygısı ise, bu özelliklerinden, algıladığı duygu ve düşüncelerinden ve bulunduğu durumdan hoşnut olmasıdır.^[5] Benlik saygısı, bireyin, kendini genel

olarak değerli hissetmesi, beğenilmeye ve sevmeye değer görmesi, kendinden memnun olması, yüksek benlik saygısı ise, mutlu, uzun ömürlü ilişkileri olan, girişken, güçlü başa çıkma becerileri ve mücadeleden vazgeçmeyen kişilik özelliklere sahip olmayı gerektirmektedir. Benlik saygısı yüksek bireyler, insan ilişkilerinde iyi, grup içinde konuşmaya istekli ve insanlar üzerinde olumlu izlenim bırakan özellikler taşımaktadırlar.^[6–10] Benlik saygısı esas itibarıyla benlik kavramının bir parçasıdır. Sağlık çalışanlarının kendi benlik yapısına uygun alanı seçmesi, karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmesi açısından çok önemlidir. Sağlık çalışanlarının yere, zamana uygun olarak etkili bir şekilde davranma becerilerinin sosyal zekâ, benlik

İletişim: Nurgül Özdemir, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Gaziantep, Turkey

Tel: +90 342 360 12 00 / 4913 **E-posta:** nuozdemir@gantep.edu.tr **ORCID:** 0000-0002-9466-1357

Geliş Tarihi: 13.04.2018 **Kabul Tarihi:** 18.08.2020 **Online Yayınlanma Tarihi:** 19.02.2021

©Copyright 2021 Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Çevrimiçi: www.phdergi.org

Konu hakkında bilinenler nedir?

• Başkalarıyla iyi geçinme ve ruh halini anlama yeteneği olarak tanımlanan sosyal zekanın, bireylerin stresli olaylarda problemlerle daha yapıcı bir şekilde baş etmelerine yardımcı olduğu ve başarıdan sorumlu en önemli faktörlerden biri olduğu ortaya konmuştur. Dahası, yeterli düzeyde benlik saygısı ve dayanıklılık, bireylerin stresli olaylarda problemlerle daha yapıcı bir şekilde başa çıkmalarına yardımcı olur.

Bu yazının bilinenlere katkısı nedir?

• Çalışma sonucunda, sağlık çalışanlarının, benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Yeterli bir benlik saygısı ve sosyal zekânın, psikolojik sağlamlığı arttırmada etkili olacağını ifade edebiliriz. İş yaşamına uyumu arttıran, yaşanan sıkıntılarla mücadele etmede yardımcı olan benlik saygısı ve sosyal zekâ ile birlikte psikolojik sağlamlığa sahip olmanın önemli olduğu belirlenmiştir.

Uygulamaya katkısı nedir?

• Özellikle ana ilgi alanı insan sağlığı olan sağlık çalışanlarının mesleklerini icra ederken yaşadığı zorluklar karşısında sergilemiş oldukları tavır ve tutumların benlik saygıları, sahip oldukları sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile yakından ilişkili olduğu belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının yere ve zamana uygun olarak etkili bir şekilde davranma becerilerinin sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile yakından ilişkili olduğu belirtilerek hem sağlık çalışanlarının hem de yöneticilerin bu konuda farkındalık kazanmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

saygısı ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Birey, yaşamında çok fazla stres içeren durumlarla karşılaşabilmektedir. Bireyin, stresli olaylar karşısında güçlü olabilmesi, stresli durumlarla ne derece baş edebildiği, bu stresler ile mücadele sırasında iyilik halini sürdürebilmesi ve bu durumu fırsata çevirerek yeni öğrenmeler yaratabilmesi, bireyin psikolojik olarak dayanıklı olmasını kolaylaştırmaktadır.^[11]

Psikolojik sağlamlık, yaşanan bir travma, tehdit, aile ve ikili ilişkilerde sıkıntılar, sağlık problemleri, iş ve maddi sorunlar gibi önemli olumsuz yaşantılar karşısında uyum sağlayabilme, kendini toparlayabilme, olumsuzluklarla başa çıkabilme ve bireyin normal gelişimini sürdürebilme kapasitesi veya becerisi olarak ifade edilmektedir.^[11-18] Psikolojik sağlamlığı arttırmada etkili bireysel faktörler arasında, zekâ, kolay mizaç, iç kontrol odağı, yüksek benlik saygısı, öz yetkinlik ve bunlarla bağlantılı olarak öz farkındalık, özerklik, etkili problem çözme becerisi, iyimserlik ve sosyal yönden yeterli olma önemli kavramlardır.^[19-21]

Sosyal zekâ; kendi duygularını anlama, kendi duygu ve davranışlarını idare edebilmekle birlikte insanları anlama, başkalarının da duygularını anlama, insan ilişkilerinde ustaca davranma ve idare etme yeteneğidir.^[22] Sosyal zekâ; "Bireyin diğer insanların ruh hallerini, duygularını, isteklerini, motivasyonlarını, niyetlerini, nasıl çalıştıklarını, onlarla nasıl ortaklaşa çalışılabileceğini anlayabilme, problemleri ve karışıklıkları çözebilme" yeteneği olarak da tanımlanmıştır.^[23] Sosyal zekâ, diğer insanların içinde buldukları ruh hallerini anlayabilme, insanlarla anlaşabilme, yaşadığı toplum kuralları hakkında bilgi sahibi olma, karmaşık sosyal durumlarda anlayışlı, duyarlı ve insanları yönetebilme yeterliliğine sahip olmayı içeren beş bileşenden oluştuğu belirtilmiştir.^[24] Silvera ve ark. (2001)^[26] ise bireyin, diğer insanların duygularını, düşüncelerini anlamının sosyal

bilgi süreci, beden dillerini okuyabilme, ilişkilerde başkalarının istek ve beklentilerini anlayabilmenin sosyal farkındalık, başka birinin iç halini anında sezme ve düşüncelerini anlamının sosyal beceri olduğunu ifade etmektedirler. Bu üç bileşenin yani sosyal zekânın iyi olması için ise benlik kavramının tam olarak gelişmiş olması yani bireyin kendini etkili bir şekilde tanıması ve tanıtması gereklidir.^[21-25]

Sağlık çalışanlarının, çalışma koşullarının stres unsurlarını içermesi, fazla çalışma saatleri, düşük ücret, hastanenin fiziki şartlarının uygunsuzluğu, hijyenin iyi olmadığı ortamlarda çalışmış olmanın verdiği huzursuzluk, ailelerine yeteri kadar zaman ayıramaması, yeterli sosyal faaliyetlerde yer alamaması sonucu duygusal olarak çöküntü yaşamasına ve iş performansında düşüklüğe neden olabilmektedir. Bu çalışmada, bireylerin iş yaşamına uyumlarını arttıran, yaşanan sıkıntılarla mücadele etmede yardımcı olan yeterli bir benlik saygısı ve sosyal zekâ ile birlikte psikolojik sağlamlığa sahip olmanın önemli olduğunu belirtmek ve farkındalık kazandırmak amacı ile literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Gereç ve Yöntem**Araştırmanın Amacı**

Çalışma, sağlık çalışanlarında sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki ve etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile kesitsel-tanımlayıcı tipte planlandı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışma, Siirt ili Kamu Hastaneler Birliğine Bağlı bir devlet hastanesinde 03 Haziran-15 Eylül 2017 tarihleri arasında çalışmakta olan sağlık çalışanları ile gerçekleştirildi. Evreni, Siirt Devlet hastanesinde çalışan 440 sağlık çalışanı oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmeyip, tüm evrene ulaşılması hedeflenmiş olup çalışmaya katılmayı kabul eden 241 kişi ile çalışma tamamlandı.

Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri Bireysel Bilgi Formu, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) ve Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) ile toplandı.

Bireysel Bilgi Formu

Bireysel bilgi formunda sağlık çalışanlarının yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, çalıştıkları klinikler, çalışma süreleri, eğitim durumları ve alışkanlıklarına ilişkin bilgileri edinmeye yönelik literatür doğrultusunda hazırlanan 24 soru yer almaktadır.^[7,10,21,22,24,27]

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Ölçek, Morris Rosenberg (1963)^[28] tarafından geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Çuhadaroğlu tarafından yapılmış olup güvenilirlik kat sayısı $r=0.75$ olarak saptanmıştır. Ölçek 63 maddeden oluşmakta ve ilk on maddesi benlik saygısı-

nı ölçmeye yöneliktir. Maddeler, 0, 1, 2, 3 olarak puanlanmakta olup ölçekten elde edilen toplam puan aralığı 0–30 arasındadır ve 15–25 arası alınan puan benlik saygısının yeterli olduğunu, 15 puanın altı düşük benlik saygısını göstermektedir.^[29] Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.85 bulundu.

Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ)

Silvera ve ark. (2001)^[26] tarafından geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Doğan (2006)^[30] tarafından yapılmış, 21 maddelik likert tipi bir ölçek olup, maddeler 1–5 arası puanlanmakta ve maddelerin tamamından alınabilecek en düşük puan 21 en yüksek puan ise 105'tir. Ölçekten alınan puanın yüksek olması yüksek sosyal zekâ düzeyi anlamını gelmektedir. TSZÖ, sosyal zekâyı, sosyal bilgi süreci, sosyal farkındalık ve sosyal beceri olmak üzere üç ayrı boyutta ölçmektedir. Ölçekte sosyal bilgi süreci alt ölçeğini 1, 3, 6, 9, 14, 15, 17, 19 soruları, sosyal beceri alt ölçeğini 4, 7, 10, 12, 18, 20 sorular ve sosyal farkındalık alt ölçeğini de 2, 5, 8, 11, 13, 16, 21 sorularından oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı ölçek toplam puanı için 0.83 olarak belirlenmiştir.^[28–30] Bu çalışmada ise ölçeğin toplam puanı için Cronbach alfa katsayısı 0.87 bulundu.

Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ)

Smith ve ark. (2008)^[31] tarafından geliştirilmiştir. Doğan (2015)^[27] tarafından Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmıştır. KPSÖ, beşli likert tipinde, altı maddelik, öz bildirim ölçeğidir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek psikolojik sağlamlığa işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayısı 0.80 ile 0.91 arasında değişen değerlerde saptanmıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.86 bulundu.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 22.0 versiyonu kullanılarak analiz edilmiş ve bulgularının değerlendirilmesinde, yüzdeler, sayılar, sayısal değerler, sayı ve yüzde dağılımı, ortalamalar±standart sapma, Kolmogorov Smirnov ve Pearson korelasyon analizi, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testi ve Regresyon analizi kullanıldı. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Gaziantep Üniversitesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (2017/171), Siirt Devlet Hastanesinin bağlı olduğu T.C. Sağlık Bakanlığı Siirt İli Kamu Hastaneler Birliğinden kurum izinleri alındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden sağlık çalışanlarına, çalışmanın amacı ve bilgilerin gizli kalacağı açıklandıktan sonra bilgilendirilmiş onam formu imzalatıldı.

Bulgular

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının sosyo demografik özellikleri ile Tablo 1'de yer almaktadır. Sağlık çalışanlarının,

%59'u kadın, %19'u hekim, %62'si hemşire, %5'i ebe, %15'i sağlık memuru olduğu, %70'inin Güneydoğu Anadolu Bölgesinde doğduğu, %56'sı evli, %51'inin çocuk sahibi olmadığı, %41'inin lisans mezunu, %18'inin babasının hayatta olmadığı, %78'inin annesinin koruyucu tutum sergilediği, %35'inin bir-beş yıl arası meslekte çalışma yılı olduğu, %68'inin gündüz çalıştığı, %69'unun çalışma düzeninin düzenli olduğu, %62'sinin çalışma süresinin sekiz saat olduğu, %10'unun fiziksel, %5'inin ruhsal bir sağlık sorununun olduğu, %14'ünün ailesinde fiziksel sağlık problemi, %6'sının ailesinde ruhsal sağlık problemi olduğu, %98'inin internet kullandığı, %69'unun sigara kullanmadığı, %81'inin alkol kullanmadığı saptandı (Tablo 1).

Sağlık çalışanlarının ölçek toplam puan ortalamalarının; RBSÖ, 21.27±4.18; KPSÖ, 19.57±5.03; TSZÖ, 74.27±11.45, TSZÖ Sosyal Farkındalık Alt Ölçeği, 24.76±5.52, TSZÖ Sosyal Beceri Alt Ölçeği, 20.61±4.30 ve TSZÖ Sosyal Bilgi Süreci Alt Ölçeği, 28.90±5.43 olduğu saptandı (Tablo 2).

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının Rosenberg Benlik Saygısı, Psikolojik Sağlamlık ve Sosyal Zekâ Ölçekleri ve Sosyal Zekâ Alt Ölçekleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda; ölçekler arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p < 0.01$). Sağlık çalışanlarının Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ve Alt Ölçekleri toplam puan ortalamaları arttığında Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puan ortalamalarının da istatistiksel olarak arttığı saptandı (Tablo 3).

Sosyal zekânın, benlik saygısını ve psikolojik sağlamlığı yordayan bir faktör olduğu belirlendi. Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ile Rosenberg benlik saygısı Ölçek puanlarındaki değişimin %14'ü açıklandı (R: .382a, R²: .146, Adjusted R²: .143, F: 10.610, a. Predictors: (Constant) Sosyal Zekâ Ölçeği). Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ile Psikolojik Sağlamlık Ölçek puanlarındaki değişimin %20'si açıklandı (R: .456a, R²: .208, Adjusted R²: .205, F: 10.219, a. Predictors: (Constant) Sosyal Zekâ Ölçeği). Sosyal Zekânın, Benlik Saygısını %14, Psikolojik Sağlamlığı %20 oranında etkilediği ve toplam etkinin %34 olduğu belirlendi (Tablo 4).

Cinsiyet, çocuk sayısı, anne tutumu, anne ve babanın hayatta olması, çalışma şekli, çalışma düzeni, çalışma süresi, çalışılan bölüm, sigara kullanımı, internet kullanımı, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunu, ailede fiziksel ve ruhsal sağlık sorunu bakımından değişkenler ile ölçek toplam puanları arasında anlamlı bir fark saptanmazken ($p > 0.05$), yaş aralığı 31–40 olan, baba tutumu koruyucu olan, meslek yılı 16–20 yıl, çalışma şekli gündüz, özel günlerde alkol kullandığını belirtenlerin ve kendini her ortamda ifade edebildiğini belirtenler ile RBSÖ, Evli ve eğitim düzeyi yüksek lisans olanlar ile TSZÖ, doğum yeri Doğu Anadolu bölgesi olan, hekimlerin ve kendini her ortamda ifade edebildiğini belirtenler ile KPSÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptandı ($p < 0.05$) (Tablo 5).

Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının çocukluk çağında tehdit, dövülme, fiziksel, duygusal ihmal ve cinsel istismara maruz kalma durumları ile TSZÖ, RBSÖ, KPSÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırmaları Tablo 6'da yer almaktadır. Sağlık

Tablo 1. Sağlık çalışanlarının sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı (n=241)

Özellikler	n	%	Özellikler	n	%
Cinsiyet			1-5 yıl	84	34.8
Kadın	143	59.4	6-10 yıl	83	34.4
Erkek	98	40.6	11-15 yıl	29	12.1
Yaş			16-20 yıl	10	4.1
18-20	17	7	21 ve üzeri	8	3.3
21-30	137	56.8	Çalışma şekli		
31-40	76	31.6	Gündüz	164	68.1
41-50	11	4.6	Gece	10	4.1
Doğum yeri			Vardiya	22	9.1
Güneydoğu Anadolu	168	69.8	Nöbet	45	18.7
Doğu Anadolu	15	6.3	Çalışmanın düzenli olması		
Karadeniz	9	3.7	Evet	167	69.2
İç Anadolu	23	9.5	Hayır	74	30.7
Akdeniz	12	5	Çalışma süresi		
Ege	9	3.7	8 saat	150	62.3
Marmara	5	2	12 saat	23	9.5
Medeni durum			Diğer	68	28.2
Evli	134	55.6	Çalıştığı bölüm		
Bekar	101	41.9	Dahili	44	18.2
Boşanmış	6	2.5	Cerrahi	42	17.5
Çocuk sayısı			Yoğun bakım	34	14.1
Yok	122	50.6	Poliklinikler	53	22
Bir	65	27	Diğer	68	28.2
İki	41	17	Fiziksel sağlık varlığı		
Üç ve üzeri	13	5.4	Evet	24	10
Meslek			Hayır	217	90
Hekim	45	18.7	Ailede fiziksel sağlık varlığı		
Hemşire	149	61.8	Evet	34	14.1
Ebe	12	5	Hayır	207	85.9
Sağlık memuru	35	14.5	Ruhsal problem varlığı		
Eğitim durumu			Evet	11	4.6
Lise	31	12.9	Hayır	230	95.4
Ön lisans	59	24.5	Ailede ruhsal problem varlığı		
Lisans	100	41.5	Evet	15	6.2
Yüksek lisans	51	21.1	Hayır	226	93.8
Annenin hayatta olması			İnternet kullanma		
Evet	222	92.1	Evet	236	97.9
Hayır	19	7.9	Hayır	5	2.1
Babanın hayatta olması			Sigara kullanımı		
Evet	199	82.2	Kullanmıyorum	167	69.3
Hayır	43	17.8	Günde 1-10 adet	34	14.1
Anne tutumu			Günde 11-20 adet	27	11.2
Otoriter	31	12.9	Günde 20 ve üzeri	8	3.3
Demokrat	20	8.3	Özel günlerde	5	2.1
Koruyucu	187	77.6	Alkol kullanımı		
İhmal eder	3	1.2	Kullanmıyorum	196	81.4
Baba tutumu			Haftada 1 veya fazla	14	5.8
Otoriter	55	22.8	Ayda 1-2	8	3.3
Demokrat	54	22.4	Özel günlerde	16	6.6
Koruyucu	115	47.7	Hemen her gün	7	2.9
İhmal eder	17	7.1	Kendini ifade etme		
Meslek yılı			Her ortamda ifade edebilirim	130	54
1 yıldan az	27	11.3	Bazen iyi bazen kötü	90	37.3
			İfade etmekte zorlanırım	21	8.7

çalışanlarının, %17.8'inin tehdit edilme, %12'sinin dövülme, %13.6'sının fiziksel, %14.5'nin duygusal ihmale maruz kaldığı, %5.8'inin yabancı birileri tarafından cinsel yaklaşıma maruz

kaldığı ve %3.3'ünün akrabası tarafından cinsel yaklaşıma maruz kaldığı belirlendi. Çocukluk çağında dövülme, tehdit, fiziksel, duygusal ihmal ve cinsel istismara maruz kalma durumu

Tablo 2. Sağlık Çalışanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) ve Alt Ölçekleri Toplam Puan Ortalamaları

Ölçekler	Minimum-Maksimum	Ortalama±Standart sapma
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	6.00–30,00	21.27±4.18
Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)	6.00–30.00	19.57±5.03
Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ)	38.00–105.00	74.27±11.45
TSZÖ Sosyal Farkındalık alt ölçeği	8.00–35.00	24.76±5.52
TSZÖ Sosyal Beceri alt ölçeği	8.00–30.00	20.61±4.30
TSZÖ Sosyal Bilgi Süreci alt ölçeği	10.00–40.00	28.90±5.43

Tablo 3. Sağlık Çalışanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) ve Sosyal Zekâ Alt Ölçekleri (Sosyal Bilgi Süreci (SBS), Sosyal Beceri (SB), Sosyal Farkındalık (SF)) Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyon

		RBSÖ	PSÖ	TSZÖ	TSZÖ (SBS)	TSZÖ (SF)	TSZÖ (SB)
Rosenberg Benlik Saygısı (RBSÖ)	r	1	.346**	.381**	.402**	.152*	.311**
	p		.000	.000	.000	.018	.000
Psikolojik Sağlık Ölçeği (PSÖ)	r		1	.456**	.281**	.397**	.350**
	p			.000	.000	.000	.000
Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ)	r			1	.744**	.742**	.769**
	p				.000	.000	.000
TSZÖ Sosyal Bilgi Süreci (SBS) Alt Ölçeği	r				1	.232**	.421**
	p					.000	.000
TSZÖ Sosyal Farkındalık (SF) Alt Ölçeği	r					1	.400**
	p						.000
TSZÖ Sosyal Beceri (SB) Alt Ölçeği	r						1
	p						.000

r: Spearmanrankkorelasyon katsayısı, *0.05 düzeyinde anlamlı, **0.01 düzeyinde anlamlı. r değeri; 0.2-0.4 arası zayıf, 0.4-0.6 arası orta 0.6 ve üstü güçlü korelasyondur.

Tablo 4. Sağlık Çalışanlarının Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) Arasındaki Regresyon Analizi

Ölçekler	Unstandardized Coefficients				
	B	Std. Error	β	t	p
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	1.04	.16	.38	6.3	0.000
Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (Constant)	52.0	3.5	–	14.6	0.000
Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)	1.03	.13	.45	7.9	0.000
Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (Constant)	53.9	2.6	–	20.3	0.000

ile RBSÖ, TSZÖ ve KPSÖ toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında; Çocukluk çağında dövülme, tehdit, fiziksel, duygusal ihmal ve cinsel istismara maruz kalma durumunu belirten sağlık çalışanlarının, RBSÖ toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olduğu, çocukluk çağında tehdit ve akriba tarafından cinsel istismara maruz kalma durumunu belirten sağlık çalışanlarının TSZÖ toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu, çocukluk çağında duygusal olarak ihmal edildiğini ifade eden sağlık çalışanlarının KPSÖ toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptandı ($p<0.05$) (Tablo 6).

Tartışma

Çalışmada, sağlık çalışanlarının sosyal zekâ, benlik saygısı ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişki ve etkileyen faktörler belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının, benlik saygılarının yeterli, sosyal zekâ ve psikolojik sağlık düzeylerinin iyi düzeyde olduğu belirlendi. Sağlık çalışanlarının benlik saygısı, psikolojik sağlık ve sosyal zekâ düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve sosyal zekânın, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlığı yordayan bir faktör olduğu saptandı. Bu uyum bize benlik saygısı, psikolojik sağlık ve sosyal zekâ düzeyinin

Tablo 5. Sağlık Çalışanlarının Sosyo-demografik Özellikleri ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırmaları

Özellikler	RBSÖ	İstatiksel Değer	TSZÖ	İstatiksel Değer	KPSÖ	İstatiksel Değer
Cinsiyet						
Kadın	21.37±4.16	Z=0.171	74.40±11.57	Z=0.042	19.08±5.00	Z=3.388
Erkek	21.14±4.24	p=0.679	74.09±11.33	p=0.839	20.29±5.01	p=0.067
Yaş						
18–20	20.32±5.71	X ² =4.166	71.24±11.96	X ² =1.806	20.86±5.91	X ² =2.537
21–30	20.64±4.29	p<0.007	73.35±11.50	p=0.147	18.82±4.83	p=0.057
31–40	22.56±3.37		76.91±11.02		20.47±4.91	
41–50	21.91±4.20		78.23±10.49		20.93±4.65	
Doğum yeri						
Güneydoğu Anadolu	21.22±4.28	X ² =1.454	73.42±11.91	X ² =1.474	19.41±4.83	X ² =2.528
Doğu Anadolu	22.93±2.49	p=0.196	77.33±7.67	p=0.188	23.20±5.75	p<0.022
Karadeniz	21.33±3.64		83.00±8.54		17.67±6.92	
İç Anadolu	21.95±3.14		75.09±9.90		20.96±4.52	
Akdeniz	21.50±4.40		75.50±12.22		18.08±4.72	
Ege	19.66±5.59		75.67±9.82		16.89±4.88	
Marmara	17.40±5.27		68.80±13.14		19.40±3.97	
Medeni durum						
Evlü	21.72±3.41	X ² =1.664	75.99±11.7	X ² =3.898	20.12±4.64	X ² =1.719
Bekar	20.71±5.04	p=0.180	72.37±11.5	p<0.022	18.86±5.48	p=0.181
Boşanmış	20.84±3.35		68.00±10.4		19.51±4.23	
Çocuk sayısı						
Yok	20.85±4.79	X ² =0.921	73.11±11.60	X ² =1.466	19.32±5.64	X ² =0.289
Bir	21.80±3.01	p=0.431	75.83±11.48	p=0.224	29.04±4.95	p=0.833
İki	21.53±3.75		76.17±9.07		29.51±4.42	
Üç ve üzeri	21.37±4.39		71.46±15.54		28.90±7.94	
Meslek						
Hekim	22.62±3.43	X ² =2.215	77.82±10.13	X ² =2.514	21.47±4.75	X ² =3.118
Hemşire	21.10±4.23	p=0.081	74.10±11.03	p=0.059	19.31±4.72	p<0.027
Ebe	20.11±4.68		70.28±14.77		19.10±6.67	
Sağlık memuru	20.47±4.40		71.83±12.50		18.14±5.40	
Eğitim durumu						
Lise	20.30±4.92	X ² =1.807	73.22±14.64	X ² =3.797	20.34±5.38	X ² =2.478
Ön lisans	20.78±4.88	p=0.140	72.06±10.18	p<0.011	18.26±5.52	p=0.062
Lisans	21.36±3.51		74.10±11.35		19.20±4.61	
Yüksek lisans	22.20±3.94		77.73±10.30		21.23±4.35	
Annenin hayatta olması						
Evet	21.20±4.07	Z=0.059	74.41±11.02	Z=0.668	19.65±5.04	Z=0.714
Hayır	21.01±5.80	p=0.870	72.23±15.37	p=0.415	18.61±5.02	p=0.399
Babanın hayatta olması						
Evet	21.32±4.03	Z=0.297	73.75±11.26	Z=2.842	19.25±4.92	Z=2.463
Hayır	21.29±5.07	p=0.741	77.36±11.90	p=0.060	20.69±5.14	p=0.087
Anne tutumu						
Otoriter	20.91±3.15	X ² =0.307	76.37±13.71	X ² =1.587	20.18±5.63	X ² =1.141
Demokrat	20.71±4.06	p=0.873	70.81±10.73	p=0.179	19.70±4.45	p=0.338
Koruyucu	21.36±4.33		74.10±11.07		19.54±5.08	
İhmal eder	23.01±4.56		80.07±9.85		14.34±3.25	
Baba tutumu						
Otoriter	21.30±3.61	X ² =5.371	73.35±21.08	X ² =0.641	19.28±5.36	X ² =1.877
Demokrat	21.52±4.05	p<0.001	74.33±11.15	p=0.589	19.93±4.25	p=0.134
Koruyucu	21.67±3.98		75.07±10.13		19.94±4.70	
İhmal eder	17.45±6.16		71.41±18.03		17.05±7.39	
Meslek yılı						
1 yıldan az	19.82±5.43	X ² =2.707	70.52±13.43	X ² =2.055	18.44±4.83	X ² =1.014
1–5 yıl	20.41±4.40	p<0.020	72.57±11.46	p=0.072	19.27±5.19	p=0.410
6–10 yıl	22.05±3.52		76.66±10.7		20.31±4.92	
11–15 yıl	22.28±3.14		74.34±7.52		18.78±5.46	
16–20 yıl	23.35±4.06		79.11±17.00		20.81±5.53	
21 ve üzeri	21.04±3.71		74.81±10.73		20.58±2.61	

Tablo 5. Sağlık Çalışanlarının Sosyo-demografik Özellikleri ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırmaları (devamı)

Özellikler	RBSÖ	İstatiksel Değer	TSZÖ	İstatiksel Değer	KPSÖ	İstatiksel Değer
Çalışma şekli						
Gündüz	21.52±3.73	X ² =3.582	75.04±11.40	X ² =1.843	19.74±5.56	X ² =0.231
Gece	17.21±6.65	p<0.014	66.71±11.23	p=0.140	19.02±4.11	p=0.874
Vardiya	21.01±5.23		74.54±11.35		18.83±5.56	
Nöbet	21.27±4.06		73.17±11.08		19.53±4.81	
Çalışmanın düzenli olması						
Evet	21.52±3.86	Z=2.641	74.30±11.73	Z=0.010	19.77±4.86	Z=0.522
Hayır	20.67±4.71	p=0.098	74.18±10.92	p=0.920	19.21±5.42	p=0.471
Çalışma süresi						
8 saat	21.48±3.53	X ² =0.407	75.02±10.70	X ² =2.907	19.74±4.95	X ² =2.206
12 saat	21.14±6.36	p=0.666	77.04±12.15	p=0.057	20.97±5.58	p=0.112
Diğer	20.91±4.52		71.63±12.41		18.61±4.86	
Çalıştığı bölüm						
Dahili	20.93±4.30	X ² =0.642	72.01±11.44	X ² =1.289	19.53±4.22	X ² =0.293
Cerrahi	20.91±3.81	p=0.668	74.95±14.47	p=0.269	19.97±5.93	p=0.916
Yoğun bakım	22.21±5.12		71.87±9.25		18.70±4.01	
Poliklinikler	21.60±3.45		76.67±10.38		19.8±5.66	
Diğer	20.92±4.30		74.41±11.09		19.62±4.94	
Fiziksel sağlık varlığı						
Evet	20.57±4.50	Z=0.732	77.51±10.55	Z=2.123	18.92±4.38	Z=0.391
Hayır	21.32±4.13	p=0.393	73.48±11.54	p=0.146	19.63±5.14	p=0.533
Ailede fiziksel sağlık varlığı						
Evet	20.72±3.68	Z=0.664	76.7±10.47	Z=1.833	19.10±5.74	Z=0.277
Hayır	21.36±4.24	p=0.416	73.8±11.56	p=0.177	19.61±4.96	p=0.599
Ruhsal problem varlığı						
Evet	18.90±4.37	Z=3.729	74.86±10.59	Z=0.026	17.38±4.66	Z=1.546
Hayır	21.36±4.15	p=0.055	74.21±11.50	p=0.872	19.64±5.01	p=0.215
Ailede ruhsal problem varlığı						
Evet	19.91±5.10	Z=1.653	75.61±11.80	Z=0.214	18.42±6.90	Z=0.766
Hayır	21.35±4.11	p=0.200	74.12±11.43	p=0.644	19.64±4.87	p=0.382
İnternet kullanma						
Evet	21.27±4.19	Z=0.002	74.39±11.50	Z=0.167	19.51±5.02	Z=0.139
Hayır	21.25±5.01	p=0.967	72.27±6.35	p=0.683	20.45±6.67	p=0.710
Sigara kullanımı						
Kullanmıyorum	21.59±5.04	X ² =1.789	74.64±10.73	X ² =1.771	19.74±5.05	X ² =1.315
Günde 1-10 adet	20.54±4.06	p=0.145	73.35±11.40	p=0.135	18.54±4.66	p=0.265
Günde 11-20 adet	21.63±4.80		76.32±14.49		20.56±4.75	
Günde 20 ve üzeri	19.01±5.52		69.24±12.27		18.31±4.87	
Özel günlerde	18.42±8.18		63.86±11.42		16.40±7.05	
Alkol kullanımı						
Kullanmıyorum	21.20±3.92	X ² =3.327	73.81±11.35	X ² =0.918	19.48±5.06	X ² =1.362
Haftada 1 veya fazla	21.42±5.11	p<0.011	75.87±10.71	p=0.419	18.70±4.81	p=0.248
Ayda 1-2	22.27±2.18		80.22±11.46		22.03±7.02	
Özel günlerde	22.40±4.93		76.21±13.48		21.42±3.86	
Hemen her gün	16.01±4.67		70.42±9.90		17.52±1.58	
Kendini ifade etme						
Her ortamda ifade edebilirim	22.30±3.63	X ² =18.355	70.97±10.14	X ² =13.568	20.17±5.01	X ² =5.516
Bazen iyi bazen kötü	22.45±4.04	p<0.0001	72.22±11.56	p<0.0001	19.20±4.83	p<0.005
İfade etmekte zorlanırım	15.09±5.58		59.72±13.84		14.72±4.47	

Z: Mann-Whitney U test; X²: Kruskal Wallis test.

birbirini olumlu yönde etkileyen değişkenler olduğunu göstermektedir. Literatür incelemesi sonucu sağlık çalışanlarının benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak psikolojik sağ-

lamlık ile benlik saygısı arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirleyen çalışmalar yer almaktadır.^[32-36] Doğan ve ark. (2009)^[38] üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada benlik saygısı ile sosyal zekâ arasında pozitif yönde kuvvetli bir ilişki olduğunu

Tablo 6. Sağlık Çalışanlarının Çocukluk Çağı Travma Durumları (18 yaş altı) İle Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Kısa Psikolojik Sağlık İlişkisi Ölçeği (KPSÖ) ve Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırmaları

Travma tipleri	n	%	RBSÖ	İstatiksel Değer	TSZÖ	İstatiksel Değer	KPSÖ	İstatiksel Değer
Tehdit edilme								
Evet	43	0.18	18.59±4.80	Z=24.663	70.71±11.53	Z=4.982	18.27±6.03	Z=3.599
Hayır	198	0.82	21.84±3.74	p<0.0001	75.01±11.32	p<0.027	19.80±4.72	p=0.059
Dövülme								
Evet	29	0.12	18.94±4.73	Z=10.445	71.46±13.77	Z=2.013	17.97±5.80	Z=3.377
Hayır	212	0.88	21.51±4.02	p<0.001	74.63±11.08	p=0.157	19.72±4.82	p=0.067
Fiziksel ihmâl								
Evet	33	0.14	18.93±5.47	Z=12.834	74.43±16.25	Z=0.013	18.18±7.07	Z=3.057
Hayır	208	0.86	21.63±3.87	p<0.0001	74.20±10.54	p=0.910	19.77±4.63	p=0.082
Duygusal ihmâl								
Evet	35	0.15	18.00±5.17	Z=26.818	72.47±12.97	Z=0.997	17.51±5.64	Z=6.992
Hayır	206	0.85	21.84±3.73	p<0.0001	74.52±11.15	p=0.319	19.23±4.85	p<0.009
Yabancı tarafından cinsel yaklaşım								
Evet	14	0.06	17.02±6.29	Z=15.925	69.80±13.26	Z=2.219	18.17±5.26	Z=1.194
Hayır	227	0.94	21.53±3.84	p<0.0001	74.53±11.37	p=0.138	19.64±5.03	p=0.276
Akraba tarafından cinsel yaklaşım								
Evet	8	0.03	14.57±6.23	Z=23.721	64.07±12.23	Z=6.813	17.11±5.63	Z=1.958
Hayır	233	0.97	21.55±3.91	p<0.0001	74.67±11.21	p<0.010	19.64±5.01	p=0.163

Z: Mann-Whitney U test; X²: Kruskal Wallis test.

saptamıştır. Polatçı ve ark. (2017)^[39] psikolojik sağlık ile iş doyumu ve iş tatmini arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Sosyal zekâ düzeyi yüksek bireyler, diğer insanların ruh hâllerini, isteklerini, sevinçlerini, kızgınlıklarını, dürtülerini anlayabilme, başkalarına göre davranışlarını ayarlayabilme yeteneğine, başkaları ile iyi geçinebilme, iyi iletişim kurabilme becerisine, bir grup içinde grup üyeleri ile işbirliği yapma, onlarla uyum içinde çalışma ve bu kişilerle etkili olarak sözlü-sözsüz iletişim kurma gibi yeteneklere sahiptirler.^[40] Sosyal zekânın, en önemli unsurlarından biri olan diğerlerinin duygularını, hislerini anlayabilme, iyi ve etkin bir sağlık çalışanında bulunması gereken önemli bir özellik olduğunu belirtebiliriz. Psikolojik sağlamlığa sahip olmak, çalışan bireyin, iş yerinde yaşadığı stresi yönetebilmesi, problemleri daha çabuk çözebilmesi ve sorumluluğundaki işleri çok fazla zorlanmadan üstesinden gelebilmesini kolaylaştıracaktır. Böylece işinden daha çok doyum sağlayarak, kurum bağlılığı da artacaktır. Sağlık çalışanlarının iş yaşamındaki yaşayacağı doyum ve mutluluk, özel hayatını da etkileyebilen önemli bir unsur olduğunu ifade edebiliriz. Özellikle ana uğraşısı, insan ve insan sağlığı olan sağlık çalışanlarının mesleklerini icra ederken yaşadığı zorluklar karşısında gösterdikleri tavır ve tutumların, sahip oldukları sosyal zekâ, psikolojik sağlamlık düzeyleri ve benlik saygıları ile yakından ilişkili olduğu sonucunu düşünülmektedir.

Sağlık çalışanlarının cinsiyete göre benlik saygıları, psikolojik sağlamlık ve sosyal zekâ düzeyleri ile bir farklılık saptanmadı.

Aydın ve Egemberdiyeva (2018),^[41] Tümlü ve ark. (2013)^[42] ve Sezgin (2012)^[41] yaptıkları çalışmalarda cinsiyetin psikolojik sağlamlığı etkileyen bir faktör olmadığını belirlemişlerdir. Balat ve ark. (2004)^[44] çalışmada cinsiyetin, benlik saygısını etkileyen bir değişken olmadığı belirlenmiştir. Doğan (2006)^[30] öğrenciler ile yaptığı çalışmada, kadın ya erkek olmanın sosyal zekâ düzeyini değiştirmediğini saptamıştır. Yapılan çalışmaların sonuçlarına baktığımızda, cinsiyetin benlik saygısı, psikolojik sağlamlık ve sosyal zekânın gelişiminde rol oynayan bir faktör olmadığı ve benlik saygısı, psikolojik sağlamlık, sosyal zekâ unsurlarının oluşmasında, kalıtım özelliklerinin yanı sıra yetiştirilme tarzı, eğitim gibi psikososyal özelliklerin katkı sağlayacağını ifade edebiliriz.

Çalışmada yaş ile benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olduğu ve 31–40 yaş aralığında olan sağlık çalışanlarının benlik saygılarının daha yüksek olduğu belirlendi. Sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlık düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı. Sarıkaya (2015)^[34] yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile benlik saygısı arasında bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Tümlü ve Receptoğlu (2013)^[42] yaptıkları çalışmada yaş ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir fark olmadığını saptamıştır. Aydın ve Egemberdiyeva (2018)^[41] yapmış oldukları çalışmada yaşın, psikolojik sağlamlık düzeyini anlamlı düzeyde yordadığını belirlemiştir. Yaşının getirdiği olgunlukla beraber kişinin kendini her anlamda kabullenmesi daha kolaylaşır. Hayatın amacına ilişkin soruları kendi içinde

cevaplandırır, tecrübeleri artar, kişisel başarılarının farkına varır, başarısızlıkları için eylem planları geliştirme kapasitesi çoğalır ve tüm bu olgunlaşmayla beraber bireyin kendine olan saygısının, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlığın yaş ile paralel olarak değişebileceği düşünülebilir.

Sağlık çalışanlarının da anne ve babanın hayatta olması ile psikolojik sağlamlık, sosyal zekâ ve benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı. Sağlık çalışanlarının anne ve baba tutumları ile benlik saygıları, psikolojik sağlamlık ve sosyal zekâ düzeylerine baktığımızda, sağlık çalışanlarının baba tutumlarını "ihmal eder" olarak ifade edenlerin, benlik saygı puanlarının düşük olduğu belirlendi. Ergün (2016)^[45] ergenler ile yaptığı çalışmada anne ve babanın yaşama durumu ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir. Baybek ve ark.nın (2005)^[46] üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada, aile tutumu ilgisiz olarak belirten gençlerin benlik saygısı puanlarının düşük olduğunu saptamışlardır. Ebeveynlerin çocuklarına değer vermeme, sevmeme ve desteksiz bırakması ile kişinin kendini değersiz hissetmesi sonucunda, benlik saygısının olumsuz olarak etkileneceğini ifade edebiliriz.

Çalışmada kendini ifade etme düzeyi iyi olan sağlık çalışanlarının benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlendi. Çarman (2015)^[47] psikolojik sağlamlık ile dışadönüklük kişilik özelliğini yordayan bir faktör olduğunu belirlemiştir. Doğan ve ark. (2009)^[38] öğrenciler ile yaptıkları çalışmada, iyi insan ilişkileri içerisinde olan öğrencilerin benlik saygılarının ve sosyal zekâlarının daha iyi olduğunu belirlemiştir. Razi ve ark. (2009)^[48] yaşları 15–24 arası olan bireylerin katıldığı çalışmada iletişim becerisi iyi olanların, stresle baş etme ve problem çözme becerilerinin de iyi olduğu saptanmıştır. Bireyin kendini ifade etme şekli, sahip olduğu benlik saygısının bir göstergesidir. İyi ilişkiler kurmak, kendini iyi ifade etmek benlik saygımızı ve aynı zamanda sosyal zekâmızı tamamlayan bir özelliktir. Sosyal zekâsı yüksek olan bireylerin, kendilerine güvenlerinin yüksek olduğu, sosyal becerilerini iyi ve insan ilişkilerinde daha girişken olduğu belirtilmektedir.^[49] Psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek olan bireylerin stres verici olaylarla baş edebildikleri, iyi iletişim kurabildikleri, zorluklarla karşılaştıkları zaman çevrelerine kolayca uyum sağladıkları ifade edilmektedir.^[50] Çalışma sonucunun beklenen yönde olduğunu belirtebiliriz. Hastalar ile yaşanan sorunlar karşısında sağlık çalışanlarının göstermiş oldukları tahammülün yanında sorunların çözümü için sözlü ve sözsüz mesajları anlayabilme becerisinin olması ve empati yapabilme yeteneği gerekmektedir.

Sağlık çalışanlarının, çocukluk çağında dövülme, tehdit edilme, cinsel istismar ve ihmal edilme durumu ile karşılaşanların, benlik saygılarının düşük olduğu saptandı. Kararımak Ö, Siviş-Çetinkaya (2011)^[6] yapmış oldukları çalışmada, çocukluk çağında yaşanmış olan iyi veya kötü anıların bireylerin yetişkinlik dönemlerinde ki benlik saygısını ve psikolojik sağlamlığını etkilediği saptanmıştır. Masten (2001)^[12] çocukluk çağında travma yaşamış bireyler ile yaptığı çalışmada, psikolojik olarak sağlam olanların benlik saygılarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Ova-

yolu ve ark.nın (2007)^[51] çalışmasında kişiler arası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürme becerisinin, istismardan olumsuz olarak etkilenmekte olduğunu ifade etmişlerdir. Psikolojik sağlamlığı arttıran faktörler arasında aile ve çevre desteği yer almaktadır. Özellikle çocukluk çağında aileden görülen ilgi ve sevgi bireyin gelecekteki yaşantısını etkilemektedir. Küçükken, aile içinde yaşanan gerilimler ve travmalar bireyin zamanla oluşan karakterini etkileyebilmektedir. Birey, bir yetişkin olduğunda geçmişinde yaşadıkları, onun sahip olduğu özelliklerini oluşturmaktadır.^[52] Çocukluk döneminde yaşanmış olan travmaların yetişkinlik dönemindeki davranışların belirleyicisi olarak, çocukluk döneminde şiddete, istismara ve terkedilmeye maruz kalan bireylerin ilerleyen dönemlerde psikopatolojik rahatsızlıklar ve insan ilişkilerini yürütmede eksiklikler yaşama ihtimallerinin yüksek olacağını ifade edebiliriz.

Sonuç

Sağlık çalışanlarının, benlik saygılarının yeterli, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlıklarının iyi düzeyde olduğu; sağlık çalışanlarının, benlik saygıları, sosyal zekâları ve psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu yani sosyal zekâ düzeyi yüksek olan sağlık çalışanlarının benlik saygısı ve psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olduğu saptandı. Çocukluk çağında dövülme, tehdit, fiziksel, duygusal ihmal ve cinsel istismara maruz kalma, ihmal edici baba tutumu, alkol kullanımı, çalışma süresi az olan ve çalışma şekli düzensiz olan sağlık çalışanlarının benlik saygılarının düşük olduğu belirlendi. Eğitim düzeyi yüksek, medeni durumu evli olan sağlık çalışanlarının sosyal zekâlarının daha yüksek olduğu, hekimlerin diğer sağlık çalışanlarına göre sosyal farkındalıklarının daha iyi olduğu saptandı. Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğanların psikolojik sağlamlıklarının iyi olduğu, kendini ifade etme yeteneği iyi olan sağlık çalışanlarının benlik saygısı ve psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Sağlık çalışanlarında benlik saygıları ve psikolojik sağlamlıklarını arttırmaya yönelik girişimlerin planlanmasında, çocukluk dönemi travma yaşantılarının olup olmadığı, yetiştirilme tarzları, kişisel özellikleri, yaşanan bölgenin kültürel özellikleri ve çalışma koşullarındaki zorlanmalarında dikkate alınmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitim seviyesinin yüksek olması kişilerin sosyal zekâ düzeylerinde önemli bir etken olduğu belirlenmiş olup sağlık çalışanlarının eğitim yönünden desteklenmelerinin daha başarılı ve daha üretken bir iş yaşamına sahip olmalarına yardımcı olabilir.

Bu çalışmada, benlik saygısı ve sosyal zekâ ile psikolojik sağlamlığın yakın ilişkili faktörler olduğu belirlenmiştir. Sağlık çalışanlarının iş ortamı, çalışma koşulları ve kişilerarası ilişkilerinden kaynaklanan birçok stres etkeni ile mücadelede psikolojik sağlamlık önemli bir faktördür. Psikolojik sağlamlığı olumlu olarak destekleyen benlik saygısı ve sosyal zekâyı geliştirmeye yönelik, iletişim becerileri, sosyal beceri, atılganlık eğitimi, empati ve duygusal zekâ beceri eğitimi, denetim odağı, stresle başa çıkma gibi grup çalışmalarının yapılması önerilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar vardır. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında izinli olan ve araştırmaya katılmayı kabul etmeyen sağlık çalışanları nedeni ile tüm evrenin %70'ine ulaşamamış olması ve literatürde sağlık çalışanlarında benlik saygısı, sosyal zekâ ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin birlikte incelendiği çalışmaların olmaması nedeni ile tartışmada farklı gruplarla yapılan sonuçlara yer verilmesi araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Son olarak, araştırmada çok fazla ölçek maddesi ve çok sayıda ölçek kullanılmış, bu da sağlık çalışanlarının iş yüklerinden dolayı ölçüm araçlarını doldurmayaya zaman ayırmalarını zorlaştırmıştır.

Çıkar çatışması: Bildirilmemiştir.

Hakem değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık katkıları: Konsept – N.Ö., V.A.; Dizayn – N.Ö., V.A.; Dene-tim – N.Ö., V.A.; Finansman – N.Ö., V.A.; Materyal – N.Ö., V.A.; Veri toplama veya işleme – N.Ö., V.A.; Analiz ve yorumlama – N.Ö., V.A.; Literatür arama – N.Ö., V.A.; Yazan – N.Ö., V.A.; Kritik revizyon – N.Ö., V.A.

Kaynaklar

1. Uslusoy EÇ, Gürdoğan EP, Kurt D. Hemşirelerde mesleki benlik saygısı ve meslektaş dayanışması. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2016;7:29–35.
2. Şener D, Karaca A, Açıkgöz F, Süzer F. Hemşirelik eğitimi mesleki benlik saygısını değiştirir mi? Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2011;1:12–6.
3. Körükçü Ö, Oğuz V. Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. Kuramsal Eğitim Bilimi 2011;4:77–85.
4. Aslan DA, Akyol K. Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2006;15:51–60.
5. Demir ÇŞ. Ergenlerde benlik saygısı ve dini başa çıkma. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Bursa; T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı; 2013.
6. Kararımak Ö, Siviş- Çetinkaya R. Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2011;4:30–43.
7. Güloğlu B, Kararımak Ö. Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. Ege Eğitim Dergisi 2010;2:73–88.
8. Özgüngör S, Paksu Duatpe A. Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı düzeyine göre akademik başarıyı yordayan değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2017;7:111–25.
9. Baumeister RF, Campbell JD, Krueger JI, Vohs KD. Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles? Psychol Sci Public Interest 2003;4:1–44.
10. Erşan EE, Doğan O, Doğan S. Beden eğitimi ve antrenörlük bölümü öğrencilerinde benlik saygısı düzeyi ve bazı sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. Klinik Psikiyatri 2009;12:35–42.
11. Basım HN, Çetin F. Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi 2011;22:1–12.
12. Masten A. S. Resilience process in development. American Psychologist 2001;5:227–38.
13. Carver CS. Resilience and thriving: Issues, models, and linkages. Journal of Social Issues 1998;54:245–66.
14. Fergus S, Zimmerman MA. Adolescent resilience: a framework for understanding healthy development in the face of risk. Annu Rev Public Health 2005;26:399–419.
15. Rutter M. Implications of resilience concepts for scientific understanding. Ann N Y Acad Sci 2006;1094:1–12.
16. Arslan G. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇG-PSÖ) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Ege Eğitim Dergisi 2015;16:1–12.
17. Bonanno GA. Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? Am Psychol 2004;59:20–8.
18. Öz F, Bahadır Yılmaz E. Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2009;3:82–9.
19. Gizir CA. Akademik sağlamlık: Yoksulluk içindeki sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına katkıda bulunan koruyucu faktörlerin incelenmesi. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı; 2004.
20. Gizir CA. Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2007;3:113–28.
21. Güngörmüş K, Okanlı A, Kocabeyoğlu T. Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. J Psychiatric Nurs 2015;6:9–14.
22. Samur ÖA. Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zekâ yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler. Elementary Education Online 2008;7:578–99.
23. Karagüven ÜMH. Empati ve sosyal zekâ. International Journal of Social Science 2015;34:187–97.
24. İlhan M, Çetin B. Sosyal ve kültürel zekâ arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. Turkish Journal of Education 2014;3:4–15.
25. Goleman D. Sosyal zekâ: İnsan ilişkilerinin yeni bilimi. İstanbul: Varlık Yayınları; 2006.
26. Silvera DH, Martinussen M, Dahl TI. The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. Scand J Psychol 2001;42:313–9.
27. Doğan T. Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being 2015;3:93–102.
28. Rosenberg M. Parental interest and children's self-conceptions. Sociometry 1963;26:35–49.
29. Tezcan B. Obez bireylerde benlik saygısı, beden algısı ve travmatik geçmiş yaşantılar. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul; T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma

- Hastanesi. Psikiyatri Ana Bilim Dalı: 2009.
30. Doğan T. Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Zeka Düzeylerinin Depresyon ve Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2006.
 31. Smith BW, Dalen J, Wiggins K, Tooley E, Christopher P, Jennifer Bernard J. The brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine* 2008;15:194–200.
 32. Karababa A, Mert A, Çetiner P. Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi olmanın bir yordayıcısı olarak benlik ayrımlaşması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 2018;19:1253–48.
 33. Tangör- Beydoğan B, Curun F. Psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak bireysel farklılıklar: Özgünlük, benlik saygısı ve sürekli kaygı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2016;5:1–13.
 34. Sarıkaya A. 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı; 2015.
 35. Erarlan Ö. Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlık ile depresif belirtiler ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkide benlik saygısı, pozitif dünya görüşü ve umudun aracı rolünün incelenmesi, [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı; 2014.
 36. Dumont M, Provos MA. Resilience in adolescents: Protective role of social support, coping strategies, self-esteem and social activities on experience of stress and depression. *Journal Of Youth and Adolescence* 1999;28:343–63.
 37. Kararımak Ö, Siviş- Çetinkaya R. Benlik saygısının ve kontrol odağının psikolojik sağlık üzerine etkisi: Bir model test etme çalışması. 18. National Education Sciences Council 2009:1–3
 38. Doğan T, Totan T, Sapmaz F. Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ve sosyal zekâ. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2009;17:235–47.
 39. Polatçı S, İrk E, Gültekin Z, Sobacı F. Psikolojik dayanıklılık ve kişilik özellikleri tatmin düzeyini etkiler mi? Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2017;4:553–78.
 40. Kaya N, Turan N, Alieva Kamberova H, Cenal Y, Kahraman A, Evren M. Hemşirelik öğrencilerinin sanat özelliklerine göre iletişim becerileri ve sosyal zekâ düzeyleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2016;13:50–8.
 41. Aydın M, Egemberdiyeva A. Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi* 2018;3:37–53.
 42. Tümlü ÜG, Receptoğlu E. Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doymu Arasındaki İlişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 2013;3:205–13.
 43. Sezgin F. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2012;20: 489–502.
 44. Balat GÜ, Akman B. Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2004;14:175–83.
 45. Ergün O. Ergenlerde duygusal zeka özellikleri ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı; 2016.
 46. Baybek H, Yavuz S. Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2005;14:73–95.
 47. Çarman K. Kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarının, psikolojik sağlık ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Konya: T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı; 2015.
 48. Razi GS, Kuzu A, Yıldız AN, Ocakçı AF, Arifoğlu BÇ. Çalışan gençlerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresli baş etme. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2009;8:17–26.
 49. Doğan T, Çetin B. Üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2008;5:1–19.
 50. Bulut B. Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı; 2016.
 51. Ovayolu N, Uçan Ö, Serindağ S. Çocuklarda Cinsel İstismar Ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2007;2:13–22
 52. Kavi E, Karakale B. Çalışan psikolojisi açısından psikolojik dayanıklılık. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* 2018;7:55–77.